

Jacek Wojnicki

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4289-989X>

Uniwersytet Warszawski

e-mail: jacekwojnicki@uw.edu.pl

Ewolucja rządu Bośni i Hercegowiny – ograniczenia i determinanty

Abstrakt

Państwo bośniackie jest interesującym przykładem kształtowania tożsamości etnicznej trzech zamieszkujących je narodów (Serbów, Chorwatów i Muzułmanów). Kwestia instytucji władzy wykonawczej jest bezpośrednio zdeterminowana procesem państwowotwórczym, zwłaszcza w kontekście zróżnicowanego jej postrzegania przez trzy główne narody zamieszkujące od wieków ziemię bośniackie (oba państwa jugosłowiańskie przed 1918 rokiem, w warunkach socjalistycznej federacji jugosłowiańskiej i w trakcie kształtowania się odrębnej państwowości).

Słowa kluczowe: transformacja, zmiany ustrojowe, administracja rządowa, konstytucja

Wprowadzenie

Celem prezentowanego artykułu jest ukazanie ewolucji struktury oraz pozycji ustrojowej organów rządowych na terenie Bośni przed okresem niezależnej państwowości ukształtowanej w sposób bardzo krwawy i dramatyczny w 1992 roku, jak i w latach następnych. Należy jednocześnie podkreślić szczególnie charakter nie tylko obecnej państwowości Bośni i Hercegowiny, ale i jej organów władzy państwowej – szczególnie na poziomie wspólnego państwa federalnego (nie mylić z Federacją Muzułmańsko-Chorwacką). Analiza ma charakter politologiczno-ustrojowy; zastosowano w niej zróżnicowane metody badawcze rodem z nauki o polityce i administracji, a mianowicie: analizę historyczno-opisową, metodę porównawczą, analizę prawnoinstytucjonalną. Znalazły one zastosowanie w poszczególnych częściach składowych prezentowanego artykułu. Z racji ograniczeń objętościowych artykuł stanowi oczywiście zaledwie zarys

problematyki ustrojowej państwa bośniackiego i jego organu rządowego. Stanowi on początek dokładniejszych badań politologiczno-ustrojowych w przedmiotowym zakresie.

Państwo bośniackie jest interesującym przykładem kształtowania tożsamości etnicznej trzech zamieszkujących je narodów (Serbów, Chorwatów i Muzułmanów). Zajmowało ziemie wspólne, do których pretensje rościli zarówno Serbowie, Chorwaci, jak i Muzułmanie. Problem powyższy znalazł całościowe odzwierciedlenie w krwawym konflikcie wewnętrznym, po deklaracji niepodległości w 1992 roku (czemu zdecydowanie sprzeciwiła się ludność serbska, przy jednoznacznej akceptacji ludności muzułmańskiej i chorwackiej). Był to zarazem najbardziej krwawy epizod wojny w republikach byłej Jugosławii (Walkiewicz, 2017; Gibas-Krzak, 2016). Kwestia instytucji władzy wykonawczej jest bezpośrednio zdeterminowana przez proces państwowotwórczy, szczególnie w kontekście zróżnicowanego jego postrzegania przez trzy główne narody zamieszkujące przez stulecia ziemie bośniackie (zarówno przed powstaniem państwa jugosłowiańskiego przed 1918 rokiem, w warunkach socjalistycznej federacji jugosłowiańskiej, jak i w procesie kształtowania odrębnej państwowości). Wspomniane przesłanki wpłynęły w znaczącej mierze na specyficzny przebieg procesu transformacji ustrojowej w omawianym organizmie państwowym, odrębnym, jeżeli porównujemy go z całym regionem państw Europy Środkowej i Bałkanów, w tym również dawnych republik postjugosłowiańskich (Agh, 1998; Dawisha, Parrott, 1997).

Historyczne uwarunkowania procesu kształtowania rządu

W 1908 roku ziemie Bośni i Hercegowiny zostały zaanektowane przez Austro-Węgry, wcześniej od Kongresu Berlińskiego przez 30 lat stanowiły jej protektorat. W 1910 roku cesarz Franciszek Józef nadał Bośni i Hercegowinie konstytucję. Na jej mocy na czele administracji stał generał wspomagany przez doradczą sejm. Zasiadali w nim deputowani z nadania i wybierani ma mocy cenzusowego prawa wyborczego. Wyboru dokonywały kolegia elektorskie, rozdzielone według statusu społecznego i wyznawanej religii (Pavlowitch, 2009, s. 200; Wolff, 1956, s. 96).

W Królestwie Serbów, Chorwatów i Słoweńców (SHS) ziemie bośniackie nie zostały odrębnie wydzielone. Konstytucja z czerwca 1921 roku ustanawiała model scentralizowanej monarchii konstytucyjnej, posiadającej jednocześnie pewne elementy monarchii parlamentarnej (Makowski, 1925, s. 221). Prawo do nich rościli zarówno Serbowie, jak i ludność chorwacka (szczególnie do części – Hercegowiny) oraz Muzułmanie. W podziale administracyjnym Królestwa

SHS z 1922 roku ziemie bośniackie zostały podzielone na pięć samorządów okręgowych – vrbaski (ze stolicą w Banja Luce), tuzlański (w Tuzli), sarajewski (w Sarajewie), travnicki (w Travniku) oraz mostarski (w Mostarze). Mimo deklarowanego zerwania z podziałem nowego organizmu państwowego na krainy historyczne, w oczywisty sposób do nich się odwoływano (Szulc, 1980, s. 32).

Po zamachu stanu dokonanym przez króla Aleksandra I, w celu – nie tyle obrony władzy, co raczej spoistości państwa – zmieniono nie tylko nazwę państwa na Królestwo Jugosławii, ale również dokonano nowego podziału terytorialnego (Tanty, 2003). Powołano w 1931 roku dziewięć banowin, których nazwy najczęściej pochodziły od rzek. Ziemie bośniackie przypisano do banowiny vrbaskiej (ze stolicą w Banja Luce) oraz drinskiej (ze stolicą w Sarajewie). Ale należy jednocześnie zauważyć, że ziemie bośniackie znalazły się w banowinie primorskiej (stolica w Splicie) oraz zetskiej (stolica w Cetinje) (Szulc, 1980, s. 46). Trzeba w tym miejscu analizy dodać, że głównym ugrupowaniem politycznym ludności muzułmańskiej była Jugosłowiańska Organizacja Muzułmańska (JMO), kierowana przez Mehmeda Spaho. Był on posłem do parlamentu jugosłowiańskiego, a także zasiadał w pięciu rządach królewskich, stając na czele resortów – górnictwa, przemysłu i handlu (dwukrotnie), finansów oraz transportu (Kofman, Roszkowski, 2005, s. 1178).

Zmiana statutu ziem bośniackich nastąpiła z momentem uformowania federacji jugosłowiańskiej w 1945 roku. Zadeklarowano utworzenie sześciu pełnoprawnych republik związkowych, a jedną z nich została Bośnia i Hercegowina. Przywódca państwa Josip Broz (Tito) – bo on stał za wspomnianą decyzją – rozwiązywał w ten sposób kilka problemów. Po pierwsze – osłabiał pozycję Serbii jako dominującej części składowej nowego państwa federalnego (poprzez wydzielenie Czarnogóry, Bośni i Hercegowiny, a w ramach Serbii dwóch okręgów autonomicznych – Wojwodiny i Kosowa). Było to zgodne z dewizą polityczną brzmiącą – Silna Jugosławia, słaba Serbia. Po wtóre – unikał sporów terytorialnych pomiędzy dwiema republikami o ziemie bośniackie i hercegowińskie (pomiędzy Serbią i Chorwacją) (Bilandzić, 1985, s. 68; Petranović, 1988, s. 89).

Ustrojodawca jugosłowiański stanowił, że najwyższym organem wykonawczym i administracyjnym władzy państwowej republiki ludowej był Rząd Republiki Ludowej. Odpowiadał on politycznie przed Zgromadzeniem Ludowym Republiki, któremu był obowiązany składać sprawozdania ze swojej działalności. Jednocześnie w przerwie między sesjami parlamentu, Rząd Republiki odpowiadał wobec Prezydium Zgromadzenia Ludowego Republiki (Mizerski, 1999, s. 103). Działalność rządu opierała się na konstytucji federalnej, konstytucji republikańskiej, ustawodawstwie związkowym i republikańskim oraz rozporządzeniach, instrukcjach i zarządzeniach rządu federalnego. Rząd republikański

– w celu wykonywania ustawodawstwa związkowego i republikańskiego – został wyposażony w prawo do wydawania rozporządzeń. Jednocześnie na podstawie ustawowych pełnomocnictw mógł wydawać rozporządzenia, instrukcje i zarządzenia, które odnosiły się do wykonania ustaw związkowych i republikańskich. Do kompetencji rządu republikańskiego należało również sprawowanie kontroli ich stosowania (Gelberg, 1949; Szymczak, 1982).

Jednocześnie ustrojodawca jugosłowiański stanowił, że ministerstwa w republikach dzieliły się na związkowo-republikańskie oraz republikańskie. Te pierwsze kierowały określonym działem administracji państwowej i oprócz spraw pozostających w ramach własnej kompetencji, wykonywały również funkcje związkowo-republikańskich ministerstw Rządu Związkowego, opierając się na ich regulaminach, instrukcjach, zarządzeniach i postanowieniach. Z kolei te drugie kierowały samodzielnie określonym działem administracji państwowej, który został powierzony Republice Ludowej (Gelberg, 1949; Szymczak, 1982).

Wówczas uchwalono pierwszą konstytucję Ludowej Republiki Bośni i Hercegowiny (w 1947 roku) i powołano pierwsze republikańskie organy władzy. Należały do nich parlament republikański i rząd republiki z premierem. Pierwszym premierem republikańskim był Serb Radoljub Čolaković (urząd piastował od 1945 do 1948 roku). Należy zauważyć, że w myśl nowej ustawy konstytucyjnej z 1953 roku republikański organ rządowy zmienił nazwę na Republikańska Rada Wykonawcza na czele z jej przewodniczącym. Nazwa obowiązywała w regulacjach kolejnych dwóch ustaw konstytucyjnych z 1963 roku i 1974, które zmieniały podział kompetencji pomiędzy federację a republiki oraz strukturę organów władzy, np. parlamentów zarówno związkowego, jak i republikańskich (Burda, 1967; Ciemniowski, 1975). W okresie federacji jugosłowiańskiej urzędowało trzynastu premierów republikańskich, z których największą karierę rządową zrobił Branko Mikulić pełniący obowiązki premiera federalnego w latach osiemdziesiątych (1986–1988) (Kofman, Roszkowski, 2005, s. 839).

Kolejnymi premierami, a od 1953 roku przewodniczącymi Republikańskiej Rady Wykonawczej byli: Djuro Pucar (1948–1953), Avdo Humo (1953–1956), Osman Karabegović (1956–1963), Hasan Brkić (1963–1965), Rudi Kolak (1965–1967), Branko Mikulić (1967–1969), Dragutin Kosovac (1969–1974), Milanko Renovica (1974–1982), Seid Maglajlija (1982–1984), Gojko Ubiparip (1984–1986), Josip Lovrenović (1986–1988) oraz Marko Čeranić (1988–1990). Od roku 1945 do listopada 1990 roku wszyscy republikańscy szefowie rządów byli członkami Komunistycznej Partii Bośni i Hercegowiny, a od listopada 1952 roku – Związku Komunistów Bośni i Hercegowiny (Spisak predsjednika..., 2022).

Struktura narodowościowa republiki spowodowała specyficzny, a zarazem dramatyczny przebieg procesów politycznych w początkach lat dziewięćdziesią-

tych XX wieku. Nie bez powodu nazywano republikę jako *Jugosławią w miniaturze* (Garde, 1992; Walkiewicz, 2009; Wybranowski, 2011; Koseski, 2013). Wedle danych ze spisu ludności przeprowadzonego w 1991 roku na terenie republiki 43,7% osób deklarowało się jako Muzułmanie, 31,4% jako Serbowie, 17,3% jako Chorwaci, 5,5% jako Jugosłowianie. Inne narodowości zadeklarowało 2,1% ankietowanych (Eberhardt, 2005, s. 78). Powyższy podział etniczny w sposób bezpośredni determinował zmiany na scenie politycznej w momencie zniesienia monopolu ugrupowania komunistycznego (wiosna 1990 roku). Głównymi ugrupowaniami politycznymi, ukształtowanymi wówczas na bośniackiej scenie politycznej, były trzy partie narodowe – Serbska Partia Demokratyczna (SDS), Chorwacka Wspólnota Demokratyczna (HDZ) oraz muzułmańska Partia Akcji Demokratycznej (SDA). Do pełnego obrazu należy jeszcze dodać dwie partie wywodzące się ze Związku Komunistów Bośni i Hercegowiny (SKBiH) (Wojnicki, 2003; Krysieniel, 2012).

Ewolucja ustrojowa Republiki Bośni i Hercegowiny

Warto prześledzić pokrótce ewolucję ustrojową Republiki Bośni i Hercegowiny po zadeklarowanej w kwietniu 1992 roku secesji z państwa jugosłowiańskiego. Konstytucja Republiki Bośni i Hercegowiny została w ciągu kilku miesięcy przygotowana przez władze republikańskie w Sarajewie i stała się najwyższym aktem państwowo-prawnym suwerennego państwa Republiki Bośni i Hercegowiny. 24 lutego 1993 roku Prezydium Republiki uchwaliło tekst konstytucji, który stał się prawnie wiążący 14 marca 1993 roku wraz z ogłoszeniem w Dzienniku Urzędowym. Należy podkreślić, że wraz z przyjęciem konstytucji straciła moc poprzednia Konstytucja Socjalistycznej Republiki Bośni i Hercegowiny z dnia 25 lutego 1974 roku (*Ustav Republike...*). Ustawa konstytucyjna składała się z pięciu części. Organizacja władz Republiki stanowi przedmiot regulacji w części trzeciej konstytucji, która definiowała organy sprawujące władzę w Republice (Zgromadzenie, Prezydent, Rząd, Administracja Republiki i Trybunał Konstytucyjny). Choć konstytucja miała obowiązywać na terenie całego państwa, ze względu na sytuację wojenną była używana tylko na terytorium, które znajdowało się pod kontrolą Armii Republiki Bośni i Hercegowiny oraz na obszarze lojalnym wobec Rządu Republiki Bośni i Hercegowiny. Akt konstytucyjny stracił moc obowiązującą wraz z przyjęciem Konstytucji Bośni i Hercegowiny po zawarciu układu pokojowego w Paryżu w grudniu 1995 roku (Osóbka, 2011; Sochacki, 2015).

Od 1990 roku znowu funkcjonował rząd z premierem, czyli powrócono do tradycyjnej nomenklatury urzędowej. Z kolei po podpisaniu pokoju daytońskiego, którego immanentnym elementem była konstytucja państwa, pojawiła się nazwa

– Rada Ministrów. Interesującym rozwiązaniem instytucjonalnym było ustanowienie w pierwszym okresie (od stycznia 1997 do czerwca 2000) współpremierów – jednego reprezentującego Federację Muzułmańsko-Chorwacką, a drugiego – Republikę Serbską (Osóbka, 2010; Wojnicki, 2003; Bujwid-Kurek, 2008b).

Regulacje konstytucyjne

W obowiązującej Konstytucji Bośni i Hercegowiny znajdujemy punkt IV zatytułowany Rada Ministrów (Ustav Bosne i Hercegovine). Ustrojodawca zdecydował, że kolegialna głowa państwa (Prezydencja) powołuje prezesa Rady Ministrów, który przejmuje swoje obowiązki po zatwierdzeniu kandydatury przez Izbę Reprezentantów (Podolak, 2017). Przewodniczący Rady Ministrów powołuje Ministra Spraw Zagranicznych, Ministra Handlu Zagranicznego oraz innych ministrów w razie potrzeby, którzy przejmują obowiązki po zatwierdzeniu ich kandydatur przez Izbę Reprezentantów. Jednocześnie ustawa konstytucyjna stanowi, że prezes i ministrowie razem tworzą Radę Ministrów i odpowiadają za wdrożenie polityki i decyzji Bośni i Hercegowiny na obszarach wskazanych w ustępach 1., 4. i 5. artykułu III. Kompetencje instytucji Bośni i Hercegowiny określa szczegółowo ustawa konstytucyjna. Następujące kwestie zostały przyznane do kompetencji instytucji Bośni i Hercegowiny: 1. Polityka zagraniczna; 2. Polityka handlu zagranicznego; 3. Polityka celna; 4. Polityka pieniężna, o której mowa w artykule VII; 5. Finansowanie instytucji i zobowiązań międzynarodowych Bośni i Hercegowiny; 6. Polityka i regulacje dotyczące kwestii imigracji, uchodźców i azylu; 7. Wdrażanie międzynarodowych i międzypodmiotowych regulacji prawa karnego, w tym stosunki z Interpolem; 8. Tworzenie i funkcjonowanie wspólnych i międzynarodowych środków komunikacji; 9. Regulacja transportu międzypodmiotowego; 10. Kontrola ruchu lotniczego. Jednocześnie ustrojodawca stanowi, że do zadań Prezydencji należy przedstawianie Zgromadzeniu Parlamentarnemu rocznego budżetu, z uprzednią rekomendacją Rady Ministrów (Osóbka, 2010; Krysienieł, 2014).

Prezydencja (kolegialna głowa państwa) może podjąć decyzję o zachęcaniu do koordynacji między jednostkami w sprawach, które nie podlegają jurysdykcji Bośni i Hercegowiny przewidzianej w niniejszej konstytucji, chyba że w konkretnym przypadku sprzeciwi się temu jeden podmiot (*entitet*). Ustrojodawca jednocześnie umożliwia przejęcie dodatkowych kompetencji przez organy wspólne Bośni i Hercegowiny. Bośnia i Hercegowina może przejąć jurysdykcję w sprawach, w których podmiot osiągnie porozumienie; sprawach przewidzianych w załącznikach od 5. do 8. Ogólnej Umowy Ramowej. Odnosi się to również do kompetencji, które są niezbędne do zachowania suwerenności,

integralności terytorialnej, niezależności politycznej i podmiotowości międzynarodowej Bośni i Hercegowiny, zgodnie z podziałem kompetencji wśród instytucji Bośni i Hercegowiny. W akcie konstytucyjnym przewidziano, że mogą być tworzone dodatkowe instytucje niezbędne do wykonywania tych kompetencji. Jednocześnie określono, że w okresie sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej konstytucji podmioty rozpoczną rokowania w celu włączenia innych kwestii do jurysdykcji instytucji państwa bośniackiego (Krysieniel, 2014; Osóbka, 2011). W powyższych sprawach są obowiązani składać sprawozdanie Zgromadzeniu Parlamentarnemu (zawierające co najmniej raz w roku sprawozdanie z wydatków Bośni i Hercegowiny). Ustrojodawca wprowadził precyzyjne regulacje dotyczące składu organu rządowego. Maksymalnie dwie trzecie wszystkich ministrów może być mianowanych z terytorium Federacji Muzułmańsko-Chorwackiej. Przewodniczący Rady Ministrów jest obowiązany wyznaczyć równocześnie wiceministrów (którzy nie będą pochodzić z tego samego składu co ich ministrowie), którzy obejmą swoje urzędy po zatwierdzeniu przez Izbę Reprezentantów. Wprowadzono jednocześnie instytucje znane z klasycznego modelu parlamentarno-gabinetowego polegające na tym, że Rada Ministrów poda się do dymisji, jeśli Zgromadzenie Parlamentarne przegłosuje stosowny wniosek (Osóbka, 2010; Podolak, Bichta, 2012, s. 111).

Jednocześnie należy wskazać, że regulacje konstytucji nie definiują Rady Ministrów Bośni i Hercegowiny jako organu władzy wykonawczej, a poszczególni ministrowie nie mają kompetencji do wykonywania ustaw federalnych, ponieważ nie mają prawa do wydawania rozporządzeń (a jedynie decyzji). Rada Ministrów nie inicjuje też procedur uchwalenia budżetu, co należy do klasycznych zadań przyznawanych organom rządowym w systemie parlamentarno-gabinetowym. Przy czym trzeba dodać, że w gestii tego kolegialnego organu wciąż pozostają inne instrumenty władcze, jak inicjatywa ustawodawcza, ale nie wzmacniają one znacząco jego pozycji ustrojowej. Można zatem zadać węzłowe pytanie ustrojowe: Który z organów zatem wypełnia „klasyczne” funkcje wykonawcze w systemie politycznym Bośni i Hercegowiny – Prezydencja czy Rada Ministrów? Wedle przyznanych, a właściwie można rzec rozproszonych, kompetencji należy wskazać na pierwszeństwo kolegialnej głowy państwa w przedmiotowym zakresie wykonywania funkcji wykonawczych. Ale jak już było wspomniane, wynika to przede wszystkim z nieuregulowanej do końca kwestii ustroju państwa i dążenia do zapewnienia jego stabilności wewnętrznej – nawet za wszelką cenę (Ademović, Marko, Marković 2012).

Procedura utworzenia rządu jest określona konstytucyjnie jako dwuszczelkowa. Najpierw prezes Rady Ministrów jest powoływany przez prezydencję Bośni i Hercegowiny i zatwierdzany przez Izbę Reprezentantów Zgromadzenia

Parlamentarnego. Następnie przewodniczący w ciągu maksymalnie 35 dni mianuje ministrów, co również wymaga zatwierdzenia przez Izbę Reprezentantów Zgromadzenia Parlamentarnego. Rada Ministrów składa się z przewodniczącego i dziewięciu ministrów, którzy stoją na czele 9 ministerstw w ramach Rady Ministrów. Należą do nich następujące resorty: Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Ministerstwo Handlu Zagranicznego i Stosunków Gospodarczych, Ministerstwo Finansów i Skarbu, Ministerstwo Komunikacji i Transportu, Ministerstwo Spraw Obywatelskich, Ministerstwo Praw Człowieka i Uchodźców, Ministerstwo Sprawiedliwości, Ministerstwo Bezpieczeństwa, Ministerstwo Obrony (Krysieniel, 2014; Wojnicki, 2003).

Rada Ministrów pracuje i podejmuje decyzje na posiedzeniach, na których musi być obecna ponad połowa członków Rady oraz co najmniej dwóch ministrów z każdego entitetu –jednostki składowej. W celu sprawnego działania w ramach Rady Ministrów działają stałe lub tymczasowe biura, dyrekcje, służby, komitety oraz inne organy (Dyrekcja ds. Integracji z UE, Sekretariat Generalny, Urząd Legislacyjny, Komisja Polityki Wewnętrznej i Komisja Gospodarki). Rada Ministrów odpowiada za swoją pracę przed Zgromadzeniem Parlamentarnym Bośni i Hercegowiny (Krysieniel, 2012; Podolak, Bichta, 2012, s. 114).

Regulacje ustawowe

Szczegółowe regulacje odnoszące się do zasad formowania Rady Ministrów oraz funkcjonowania znajdujemy w ustawie zwykłej z 2003 roku – Zakon o Vi-jeću ministara Bosne i Hercegovine.

Zgodnie z definicją ustawodawcy Rada Ministrów jest organem wykonawczym Bośni i Hercegowiny, który wykonuje swoje prawa i obowiązki jako funkcje rządowe, zgodnie z konstytucją, ustawami oraz innymi przepisami prawnymi Bośni i Hercegowiny. Dla lepszego i sprawniejszego wykonywania funkcji rządowych prezes Rady Ministrów ma prawo powołać dwóch ministrów na wiceprzewodniczących Rady Ministrów, którzy obejmują swój urząd po ich powołaniu zatwierdzony przez Izbę Reprezentantów w ramach procedury zatwierdzania. Mandat Rady Ministrów jest równy mandatowi Zgromadzenia Parlamentarnego Bośni i Hercegowiny. Prezes Rady Ministrów i wiceprezes muszą pochodzić z różnych entitetów. Każdy minister posiada jednego zastępcę w swoim resorcie – wiceministra. Wiceministrowie również muszą pochodzić z różnych narodów konstytutywnych w porównaniu z ministrem. Wiceministrowie zastępują ministrów w przypadku ich nieobecności lub niemożności pełnienia przez nich swoich obowiązków. Wiceminister, który bierze udział w posiedzeniu Rady Ministrów w zastępstwie ministra nieobecnego, ma prawo decydować w jego imieniu

we wszystkich lub w niektórych kwestiach zgodnie z pełnomocnictwem, jakie mu przekazał resortowy minister. Minister jest obowiązany poinformować pisemnie prezesa Rady Ministrów o udzielonym pełnomocnictwie (art. 2–7 ustawy).

Prezes Rady Ministrów jest powoływany przez Prezydencję Bośni i Hercegowiny na każdą nową kadencję Zgromadzenia Parlamentarnego, uwzględniając zasadę konstytucyjną reprezentacji (artykuł IX.3. Konstytucji Bośni i Hercegowiny). Decyzja o powołaniu szefa rządu powinna zapaść nie później niż osiem (8) dni po sesji inauguracyjnej Izby Reprezentantów w nowym składzie. Decyzja o powołaniu premiera powinna następnie niezwłocznie być przedkładana do zatwierdzenia Izbie Reprezentantów Zgromadzenia Parlamentarnego. Prezes Rady Ministrów obejmuje urząd po zatwierdzeniu jego nominacji przez Izbę Reprezentantów. Potwierdzenie powołania prezesa Rady Ministrów musi nastąpić w ciągu trzydziestu (30) dni od daty nominacji. Następnym etapem formowania rządu jest ten, gdy prezes Rady Ministrów powołuje (zgodnie z artykułem V.4. Konstytucji Bośni i Hercegowiny) ministrów oraz ich zastępców (wiceministrów) niezwłocznie po objęciu urzędu. Następnie musi zwrócić się do Izby Reprezentantów o potwierdzenie swoich nominacji. Ministrowie i wiceministrowie obejmują swoje urzędy niezwłocznie po zatwierdzeniu przez Izbę Reprezentantów. Potwierdzenie powołania wiceprezesa, ministrów oraz wiceministrów powinno nastąpić w terminie trzydziestu (30) dni od dnia objęcia urzędu przez prezesa Rady Ministrów (art. 9 ustawy).

W przypadku, gdy Izba Reprezentantów nie zatwierdzi decyzji Prezydencji BiH o powołaniu przewodniczącego Rady Ministrów, kolejalna głowa państwa ma obowiązek do powołania drugiego przewodniczącego Rady Ministrów w ciągu ośmiu (8) dni oraz przedłożyć decyzję Izbie Reprezentantów do zatwierdzenia. Natomiast w przypadku, gdy Izba Reprezentantów nie zatwierdzi decyzji prezesa Rady Ministrów w sprawie powołania ministra lub wiceministra, prezes Rady Ministrów jest obowiązany powołać w tym celu inną osobę w terminie nie dłuższym niż osiem (8) dni i przedłożyć swoją decyzję Izbie Reprezentantów do zatwierdzenia. Prezes Rady Ministrów może złożyć rezygnację bez podawania wyjaśnień tego czynu. Rezygnacja szefa rządu jest składana na ręce Prezydencji BiH (art. 11–12 ustawy).

W przypadku złożenia rezygnacji przez prezesa Rady Ministrów lub trwałej przeszkody w wykonywaniu jego obowiązków, Rada Ministrów rezygnuje w pełnym swoim składzie osobowym. Jednocześnie ustawodawca stanowi, iż pełni ona swoje obowiązki do czasu zatwierdzenia nowego prezesa i członków Rady Ministrów. Prezydencja BiH może również zaproponować odwołanie prezesa Rady Ministrów. W przypadku przegłosowania przez Zgromadzenie Parlamentarne wotum nieufności dla przewodniczącego, Rada Ministrów rów-

niez składa swoją rezygnację, ale pełni obowiązki do czasu zatwierdzenia nowego prezesa i członków Rady Ministrów. Zgromadzenie Parlamentarne może również z własnej inicjatywy uchwalić wotum nieufności dla Rady Ministrów (art. 13 ustawy).

Ministrowie i wiceministrowie mogą składać rezygnację bez podania powodów. Składają oni dymisje na ręce prezesa Rady Ministrów. W przypadku ustąpienia ministra lub wiceministra albo trwałej przeszkody w wykonywaniu obowiązków, przewodniczący Rady Ministrów wyznacza jego następcę. Władzę przejmuje wówczas następca ministra lub wiceministra, po zatwierdzeniu przez Izbę Reprezentantów, zgodnie z procedurą przewidzianą w ustawie. W przypadku gdy Zgromadzenie Parlamentarne podejmie decyzję o zatwierdzeniu odwołania ministra lub wiceministra, przewodniczący Rady Ministrów jest zobowiązany do powołania nowego ministra. Nowo mianowany minister lub wiceminister obejmuje swój urząd po zatwierdzeniu przez Izbę Reprezentantów (art. 14 ustawy).

Ustawodawca stanowi, że członkowie Rady Ministrów mają obowiązek uczestniczyć w pracach Rady Ministrów. Rada Ministrów pracuje i podejmuje decyzje na posiedzeniach. Jednocześnie Rada Ministrów może obradować i podejmować decyzje, jeżeli na posiedzeniu jest obecna więcej niż połowa członków Rady, z czego, biorąc pod uwagę art. IX.3. Konstytucji Bośni i Hercegowiny, co najmniej po dwóch z każdej części składowej – entitetu (art. 16 ustawy).

Przygotowania oraz sposób prowadzenia posiedzeń Rady Ministrów szczegółowo określa Regulamin Rady Ministrów; dalej: Regulamin (Poslovník o radu...). Z kolei szczegółowe regulacje odnoszące się do działania ministrów i poszczególnych resortów znajdujemy w odrębnej ustawie z 2003 roku – Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine.

Rada Ministrów, wykonując swoje prawa i obowiązki, jest uprawniona do podejmowania decyzji, wniosków oraz przedkładania konkretnych rozwiązań, uchwała projekty aktów prawnych, analizy, informacje, dokumenty strategiczne, programy, porozumienia, protokoły i inne akty prawne. Rada Ministrów uchwała akty w zakresie swojej właściwości większością głosów ogólnej liczby jej członków oraz w zakresie przekazanym przez Zgromadzenie Parlamentarne Bośni i Hercegowiny. Ustawodawca zdecydował, że co do zasady Rada Ministrów podejmuje decyzje w innych sprawach w drodze konsensusu, zwłaszcza w sprawie rozporządzeń, nominacji (powołania urzędników z zakresu Rady Ministrów), Regulaminu oraz jego wykładni. W przypadku nieosiągnięcia konsensusu prezes Rady Ministrów ma obowiązek przywołać członków Rady Ministrów, którzy są przeciwni, aby osiągnąć ostateczne rozwiązanie. W przypadku gdy konsensus nie zostanie osiągnięty w ciągu kolejnych siedmiu (7) dni, w powyższy sposób, ostateczną decyzję podejmuje Rada Ministrów większością głosów, w której bierze udział co najmniej jeden po dwóch ministrów z każdego narodu konstytucyjnego (art. 17–18 ustawy).

Decyzje Rady Ministrów podejmowane są w dniu jej posiedzenia, chyba że Rada Ministrów postanowi inaczej, a następnie podlegają opublikowaniu w „Dzienniku Urzędowym Bośni i Hercegowiny”. Władze publiczne Bośni i Hercegowinie mają obowiązek pełnego przestrzegania decyzji Rady Ministrów uchwalonych zgodnie z jej kompetencjami. Równocześnie ustawodawca stanowi, że Rada Ministrów zapewnia jawność swojej pracy (art. 19 ustawy).

W celu zapewnienia pełnego, efektywnego, wysokiej jakości i skoordynowanego wykonywania pracy powoływane są w ramach Rady Ministrów organy robocze – biura stałe lub tymczasowe, dyrekcje, zarządy i inne organy. Organami stałymi są: Dyrekcja ds. Integracji z UE, Sekretariat Generalny, Urząd Legislacyjny, Komisja Polityki Wewnętrznej i Komisja Gospodarki (art. 22 ustawy).

Szefowie rządów BiH

Po rywalizacyjnych wyborach przeprowadzonych w listopadzie 1990 roku pierwszym premierem Bośni i Hercegowiny był chorwacki polityk Jure Pelivan. Stał on na czele dwóch gabinetów od grudnia 1990 roku aż do listopada 1992 roku. Godzi się odnotować, że pierwsze władze republikańskie zostały ukształtowane na zasadzie etnicznego parytetu – Muzułmanin został szefem Prezydium Republiki (Alija Izetbegović) a Serb został przewodniczącym republikańskiej Skupsztiny (Walkiewicz, 2009). Do chwili obecnej urzędowało 17 premierów (licząc współpremierów w początkach postdaytońskiej rzeczywistości polityczno-ustrojowej). Najdłużej na czele rządu (przez 66 miesięcy) stał Haris Silajdžić. Od 23 grudnia 2019 roku prezesem Rady Ministrów jest Zoran Tegeltija, reprezentujący Republikę Serbską, członek Partii Niezależnych Socjal-Demokratów SNSD. (Spisak predsjednika...). Szczegółowy wykaz szefów rządów prezentuje tabela 1., wskazująca na macierzyste ugrupowanie polityczne oraz czas trwania mandatu.

Tabela 1.

Premierzy Bośni i Hercegowiny od 1990 roku do 2022 roku

Lp.	Imię i nazwisko	Partia	Okres mandatu
1.	Jure Pelivan	HDZ BiH	IV–XI 1992
2.	Mile Akmadžić	HDZ BiH	XI 1992–X 1993
3.	Haris Silajdžić	SDA	X 1993–I 1996
4.	Hasan Muratović	SDA	I 1996–I 1997
5.	Haris Silajdžić (współpremier)	SBiH	I 1997–VI 2000
6.	Boro Bosić (współpremier)	SDS	I 1997–II 1999

7.	Svetozar Mihaljović (współpremier)	SP	II 1999–VI 2000
8.	Spasoje Tuševljak	Bezp.	VI–X 2000
9.	Martin Raguž	HDZ BiH	X 2000–II 2001
10.	Božidar Matić	SDP	II–VII 2001
11.	Zlatko Legumdzija	SDP	VII 2001–III 2002
12.	Dragan Mikarević	PDP	III–XII 2002
13.	Adnan Terzić	SDA	XII 2002–I 2007
14.	Nikola Špirić	SNSD	I 2007–I 2012
15.	Vjekoslav Bevanda	HDZ BiH	I 2012–III 2015
16.	Denis Zvizdić	SDA	III 2015–XII 2019
17.	Zoran Tegeltija	SNSD	Od XII 2019

SDA – Stranka Demokratske Akcije (Partia Akcji Demokratycznej)

SDS – Srpska demokratska stranka (Serbska Partia Demokratyczna)

SBiH – Stranka za Bosnu i Hercegovinu (Partia na rzecz Bośni i Hercegowiny)

HDZ BiH – Hrvatska demokratska zajednica Bosne i Hercegovine (Chorwacka Wspólnota Demokratyczna Bośni i Hercegowiny)

SP – Socjalistička Partija (Partia Socjalistyczna)

SNSD – Savez nezavisnih socijaldemokrata (Związek Niezależnych Socjaldemokratów)

PDP – Partija demokratskog progresa (Partia Demokratycznego Postępu)

SDP – Socjaldemokratska partija Bosne i Hercegovine (Partia Socjaldemokratyczna Bośni i Hercegowiny)

Źródło: Spisak predsjednika ... (2022).

Z zaprezentowanego wykazu wynika jednoznacznie, że od listopada 1990 roku (pierwsze rywalizacyjne wybory w republice) na czele rządów stali zazwyczaj politycy wywodzący się z kilku ugrupowań – boszniackiej SDA, chorwackiej HDZ BiH, boszniackiej SDP, boszniackiej SBiH, serbskiej SP, serbskiej PDP, serbskiej SDS oraz serbskiej SNSD. Jak już wspomniano, od początku lat dziewięćdziesiątych scena polityczna w Bośni i Hercegowinie ukształtowała się wedle podziałów narodowościowych. Jedynie nieliczni politycy podejmowali próby ponadetnicznego kształtowania stronnictw politycznych (SBiH, SP, SDP). Należy zwrócić uwagę, że tylko jeden premier był niezwiązany z żadną partią polityczną (Spasoje Tuševljak). Warto również odnotować, że dotychczas na czele rządu bośniackiego stawali tylko mężczyźni. Należy jednocześnie wskazać, że niektórzy politycy więcej niż raz formowali gabinet. Dwukrotnie na czele rządu stał Chorwat Jure Pelivan, a trzykrotnie Boszniak Haris Silajdžić (Predsjedavajući Vijeća...).

Biorąc pod uwagę dane socjodemograficzne szefów rządów można zaakcentować następujące prawidłowości i ciekawostki. Najczęściej misję utworzenia

rządu otrzymywali politycy, którzy przekroczyli 50 lat (siedem przypadków). Należy do wspomnianej grupy wiekowej zaliczyć następujących premierów: Vjekoslav Bevanda (56 lat), Svetozar Mihaljović (50 lat), Mile Akmadžić (53 lat), Hasan Muratović (56 lat), Denis Zvizdić oraz Nikola Špirić (po 51 lat) oraz Zoran Tegeltija (58 lat). Przed ukończeniem pięćdziesiątki było pięciu, w tym najmłodszym Adnan Terzić w wieku 42 lat, Zlatko Legumdžija (46), Dragan Mikarević oraz Boro Bosić (po 47 lat) i Haris Silajdžić (w wieku 48 po raz pierwszy stanął na czele rządu), a także Spasoje Tuševljak (również 48 lat). Z kolei najstarszym premierem został Božidar Matić (w wieku 64 lat) oraz Jure Pelivan (w wieku 62 lat) (Predsjedavajući Vijeća...).

Natomiast analizując wykształcenie polityków bośniackich stojących na czele rządów zauważa się, że wszyscy legitymowali się wykształceniem wyższym. Najczęściej było to wykształcenie ekonomiczne (7) – Nikola Špirić, Zoran Tegeltija, Vjekoslav Bevanda, Jure Pelivan, Spasoje Tuševljak, Dragan Mikarević oraz Hasan Muratović. Drugim najpopularniejszym wykształceniem były studia inżynierskie i w zakresie nauk ścisłych (4) – Zlatko Legumdžija, Boro Bosić, Adnan Terzić oraz Božidar Matić. Dwóch polityków ukończyło wydział filozoficzny (Haris Silajdžić oraz Mile Akmadžić). Z kolei architektem z wykształcenia był Denis Zvizdić. Zwraca uwagę brak wykształcenia politologicznego oraz prawniczego wśród bośniackich szefów rządów, choć należy wskazać, że Haris Silajdžić obronił doktorat z zakresu stosunków międzynarodowych. Tytuł profesora ekonomii uzyskał Spasoje Tuševljak, a doktoraty posiadało pięciu premierów – wspomniany Haris Silajdžić oraz Zlatko Legumdžija (elektronik), Božidar Matić (nauki ścisłe), Dragan Mikarević i Zoran Tegeltija (obaj nauki ekonomiczne). Dwóch polityków w przeszłości pełniło obowiązki rektora Uniwersytetu w Sarajewie – Hasan Muratović oraz Božidar Matić. Z kolei Mile Akmadžić odpowiadał za współorganizację Zimowej Olimpiady w Sarajewie w lutym 1984 roku (Predsjedavajući Vijeća...).

Zakończenie

Ostatnie wybory powszechne przeprowadzone w niedzielę 2 października 2022 roku miały charakter elekcji generalnej – wybierano bowiem trzysobową Prezydencję, parlamenty na szczeblu centralnym i części składowych (entitetów), prezydenta i wiceprezydentów w Republice Serbskiej oraz deputowanych do 10 zgromadzeń kantonalnych w Federacji Muzułmańsko-Chorwackiej (Szpala, 2022). Przeprowadzono je w sytuacji szczególnej – narastającego kryzysu państwa – który jest konsekwencją eskalacji działań separatystycznych Republiki Serbskiej oraz utrzymującej się blokady instytucji na poziomie Federacji Muzuł-

mańsko-Chorwackiej przez polityków chorwackich. Zarówno politycy serbscy, jak i chorwaccy otwarcie aspirują do uniezależnienia się od władz centralnych w Sarajewie oraz pogłębienia segregacji etnicznej w państwie. Główny wpływ na dynamikę polityczną zachowują ugrupowania broniące interesów narodowych, niechętnie do kompromisów koniecznych do reformy państwa. Tradycyjne ugrupowania bośniackie, chorwackie i serbskie funkcjonują w specyficznej symbiozie, gdyż w efekcie eskalacji postulatów nacjonalistycznych pobudzają wzajemne animozje między narodami państwa bośniackiego, jednocześnie przybierając postać obrońcy ich interesów. W perspektywie można prognozować, że wyniki elekcji z 2022 roku umocnią tendencje paraliżowania instytucji centralnych, co jest zgodne z polityką SNSD, jak i HDZ. Dodatkowo pozwala to politykom serbskim oraz chorwackim uzasadniać podejmowanie działań na rzecz poszerzenia autonomii od władz w Sarajewie (Szpala, 2022).

Należy podkreślić w tym miejscu analizy politologiczno-ustrojowej, że wprowadzone rozwiązania ustrojowe miały przede wszystkim przerwać konflikt zbrojny oraz uratować wspólne państwo nazywane Bośnia i Hercegowina. Stąd przyjęto – z bezpośredniego nadania zagranicznych polityków i mocarstw światowych – oryginalne rozwiązania, np. widoczne w strukturze głowy państwa (trzyosobowa Prezydencja oraz struktura Parlamentu i Rady Ministrów). Nie można odnaleźć tu klasycznych rozwiązań ustrojowych, choć starano się nawiązać do pewnych rozwiązań z modelu parlamentarnego, jak chociażby odpowiedzialność rządu przed parlamentem (Zieliński, Zieliński, 2006). Wskazać również trzeba na dwuczęściową strukturę państwa, które składa się z dość autonomicznych – Republiki Serbskiej i Federacji Muzułmańsko-Chorwackiej. Każdy entitet posiada własną konstytucję oraz strukturę władz: parlament, rząd i administrację (Żukiewicz, 2017). To dodatkowo komplikuje proces zarządzania tym dość niewielkim organizmem państwowym na Bałkanach. Jeżeli dodamy, że politycy serbscy dość otwarcie odnoszą się do kwestii odłączenia się od Bośni i Hercegowiny i ewentualnego połączenia z państwem serbskim a Chorwaci dążą do utworzenia własnego entitetu (części składowej państwa), widzimy skomplikowaną sytuację wewnętrzną państwa, w którym funkcjonowanie instytucji politycznych pozostawia wiele do życzenia (Chmielewski, Szczesio, 2011; Babić, 2019; Vujanović, 2013).

Bibliografia

- Ademović N., Marko J., Marković G. (2012). *Ustavno pravo Bosne i Hercegovine*, Konrad Adenauer Stiftung.
- Agh, A. (1998). *The politics of Central Europe*. Sage Publications.
- Babić, M. (2019). *Polityka bezpieczeństwa państw Bałkanów Zachodnich. Perspektywy i zagrożenia*. Adam Marszałek.
- Bilañdžić, D. (1985). *Historija Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije: glavni procesi: 1918–1985*. Školska knjiga.
- Bujwid-Kurek, E. (2008). *Państwa pojugosłowiańskie. Szkice politologiczne*. Wyd. UJ.
- Bujwid-Kurek, E. (2008a). The Republic of Bosnia and Herzegovina in a new political space. *Politeja: pismo Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego*, 1: 241–254.
- Burda, A. (red.) (1967) *Konstytucje europejskich państw socjalistycznych*. Ossolineum.
- Chmielewski, P., Szczesio, S. L. (red.) (2011) *Bośnia i Hercegowina 15 lat po Dayton. Przeszłość – teraźniejszość – perspektywy. Studia i szkice*. Wyd. UŁ.
- Dawisha, K., Parrott, B. (1997). *Politics, power, and the Struggle for Democracy in South-East Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eberhardt, P. (2005). *Przemiany demograficzno-etniczne na obszarze Jugosławii w XX wieku*. Wyd. UMCS.
- Garde, P. (1992). *Vie et mort de Yougoslavie*. Fayard.
- Gibas-Krzak, D. (2016). *Bośnia i Hercegowina: determinanty dziejów pomiędzy Serbami, Chorwatami a supremacją Muzułmanów*. Wydawnictwo Stanisława Podobińskiego.
- Gelberg, L. (red.) (1949) *Nowe konstytucje państw europejskich*. Polski Instytut Studiów Międzynarodowych.
- Kasapović, M. (2005). *Bosna i Hercegovina podijeljeno društvo i nestabilna država*. Politička kultura.
- Kofman, J., Roszkowski, W. (2005). *Słownik biograficzny Europy Środkowo-Wschodniej XX wieku*. Rytm.
- Koseski, A. (2013). *W bałkańskim kręgu*. Aspra-JR.
- Krysieniel, K. (2014). Specyfika rozwiązań ustrojowych w Bośni i Hercegowinie. *Przegląd Prawa Konstytucyjnego*, 1: 35–53.
- Krysieniel, K. (2012). *W cieniu Dayton: Bośnia i Hercegowina między etnokracją a demokracją*. Wydawnictwo Sejmowe.
- Makowski, J. (1925). *Nowe konstytucje*. Księgarnia F. Hoesicka.
- Mizerski, E. (1999). *Jugosłowiański system przedstawicielski 1918–1990 (w zarysie)*. Adam Marszałek.
- Osóbka, P. (2010). *Parlament Bośni i Hercegowiny*. Wydawnictwo Sejmowe.
- Osóbka, P. (2011). *System konstytucyjny Bośni i Hercegowiny*. Wydawnictwo Sejmowe.
- Pavlowitch, S.K. (2009). *Historia Bałkanów (1804–1945)*. Wyd. UW.
- Petranović, B. (1988). *Istorija Jugoslavije 1918–1988. Treća knjiga. Socijalistička Jugoslavija 1945–1988*. Nolit.
- Podolak, M. (2017). *Pozycja ustrojowa głowy państwa w Bośni i Hercegowinie*. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio M, Balcaniensis et Carpathiensis*, 2: 23–41.

- Podolak, M., Bichta, T. (red.) (2012) *Systemy polityczne państw bałkańskich*. Wyd. UMCS. Poslovnik o radu vijeća ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, broj 22/03). *Predsjedavajući Vijeća ministara Bosne i Hercegovine*, https://bs.wikipedia.org/wiki/Predsjedavajući_Vijeća_ministara_Bosne_i_Hercegovine; data dostępu: 20.12.2022.
- Sochacki, Sz. (2015). *Bośnia i Hercegowina 1995–2012: studium politologiczne*. Adam Marszałek.
- Steiner, Ch., Adamović, N. (2010). *Komentar Ustava Bosne i Hercegovine*. Konrad Adenauer Stiftung.
- Šarčević, E. (2010). *Ustav i nužde. Konsolidacija ustavnog prava Bosne i Hercegovine*. RABIC. Spisak predsjednika vlada Bosne i Hercegovine. 1990–2022 https://bs.wikipedia.org/wiki/Spisak_predsjednika_vlada_Bosne_i_Hercegovine; data dostępu: 09.12.2022.
- Szpała, M. (2022). *Wybory w Bośni i Hercegowinie – zabetonowany system w obliczu kryzysu*. Analizy OSW w Warszawie, 5 października.
- Szulc, W. (1980). *Przemiany gospodarcze i społeczne w Jugosławii w okresie międzywojennym 1918–1941*. Wyd. UAM.
- Szymczak, T. (1982). *Jugosławia – państwo federalne*. Wyd. Łódzkie.
- Tanty, M. (2003). *Balkany w XX wieku. Dzieje polityczne*. KiW.
- Ustav Bosne i Hercegovine. „Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, 2009, broj 25.
- Ustav Republike Bosne i Hercegovine. „Službeni List Republike Bosne i Hercegovine”, 1993, god. II, broj 5.
- Vujanović, D. (2013). *Dodik, Istina*. M. Vukotić Media.
- Walkiewicz, W. (2009). *Jugosławia: państwa sukcesyjne*. Trio.
- Walkiewicz, W. (2017). *Słowiańszczyzna Południowa między przeszłością a przyszłością*. Wyd. SGGW.
- Wojnicki, J. (2003). *Przeobrażenia ustrojowe państw postjugosłowiańskich: 1990–2003*. Wyd. WSH.
- Wolff, R.L. (1956). *The Balkans in Our Time*. Harvard University Press.
- Wybranowski, D. (2011). *Między niepodległością a dezintegracją*. Volumina.
- Zakon o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13, 19/16 i 83/17).
- Zakon o Vijeću ministara Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH”, br. 30/03, 42/03, 81/06, 76/07, 81/07, 94/07 i 24/08).
- Zieliński, E., Zieliński, J. (2006). *Rządy w państwach Europy*. Aspra-JR.
- Żukiewicz, P. (2017). *Pozycja ustrojowa rządu w państwach postjugosłowiańskich. Analiza prawnoporównawcza*. Instytut Politologii UW.

Evolution of the government of Bosnia and Herzegovina – limitations and determinants

Abstract

The Bosnian state is an interesting example of shaping the ethnic identity of the three nations inhabiting it (Serbs, Croats and Muslims). The issue of the institution of executive power is directly determined by the state-building process, especially in the context of its differentiated perception by the three main nations inhabiting the Bosnian lands for centuries (both of the Yugoslav state before 1918, in the conditions of the socialist Yugoslav federation and in the process of shaping a separate statehood).

Key words: transformation, political changes, government administration, constitution